

Satirický Bořitel dějin konečně promlouvá česky

Ladislav Nagy

autori@economia.cz

Kdo by neznal Hostující profesory nebo Svět je malý? Prózy britského spisovatele Davida Lodge se jednu chvíli staly téměř synonymem univerzitního románu. V překladu Antonína Přídala z osmdesátých let minulého století rozesmály početné české publikum, přestože realita univerzitního prostředí, kterou zachycovaly, měla hodně daleko k tomu, co tehdy mohli znát čeští čtenáři. Lodgeova satira je vtipná, čtivá, ale nakonec ne úplně znepokojivá. Tepe univerzální lidské neřesti, pro které tvoří akademické prostředí pouze vhodné pozadí.

Román Malcolm Bradburyho nazvaný Bořitel dějin, jenž vyšel česky nyní, jde v tomto ohledu mnohem hlouběji. Silněji tak navazuje na odkaz skvělého a dodnes čtivého

Šťastného Jima z univerzitního prostředí, vydaného roku 1954, kterého napsal Kingsley Amis.

Prozaik Bradbury, který žil v letech 1932 až 2000, v českém prostředí moc známý není. Počátkem devadesátých let vyšla jeho prvotina z roku 1952 nazvaná Jíst lidi je neslušné, a to bylo vlastně vše. Dále už čeští nakladatelé sáhli jen po autorových akademických textech Atlas literatury a Od puritanismu k postmodernismu – Dějiny americké literatury. To je škoda, protože Bradbury byl sice výborný znalec moderní literatury, kritik a také učitel – společně s Angusem Wilsonem a Angelou Carterovou založili vůbec první kurz tvůrčího psaní na University of East Anglia, k jehož prvním absolventům patřili Ian McEwan nebo Kazuo Ishiguro –, leč zároveň to byl nadmíru zajímavý prozaik.

Bořitel dějin z roku 1975 patří k jeho nejúspěšnějším románům,

“

Bradburyho satira je sžíravá a leckdy až smutná. Ukazuje, že pokrytectví, sobectví a touha po moci jsou člověku vlastní a že obratní pokrytci mají navrch nad těmi slušnějšími a bezbrannými, neboť dokážou uchvátit moc.

společně s historizující prózou Do Ermitáže nebo knihou Směnný kurz. Příběh Bořitele dějin čtenáře zavádí na fiktivní britskou regionální univerzitu počátkem sedmdesátých let minulého století. Atmosféra je velmi liberální, sexuálně uvolněná a ústřední dvojice postav, Barbara a Howard Kirkovi, je z generace Amisova Jima: pocházejí z nižší třídy, univerzitní vzdělání získali těsně po válce a v šedesátých letech se profilovali jako výrazné levicové stoupenci akademického establishmentu. Howard je docentem sociologie.

Román Bořitel dějin není prvoplánovou komedií. Manželé Kirkovi se jeví směšně jen chvíli. Ve svém pokrytectví a omezenosti jsou to hluboce nešťastní lidé, kteří přitom ubližují ostatním. Jejich život je kromě pokrytectví postaven na nesmyslném novátorství a ideologické zaslepenosti. Vše tradiční, včetně tradičního vzdělání a spole-

čenských forem, odvrhují jako buržoazní a jejich osobní život i vztahy s druhými jsou přímým opakem toho, co hlásají.

Ideologická zaslepenost Kirkových se projevuje zejména v ústřední zápletce, jež se točí kolem vztahu Howarda a jednoho „staromódního“ studenta. Howard Kirk je levicový ideolog, který odmítá vidět skutečnost, jaká je. Za použití intrik a technologie moci nemilosrdně zničí každého, kdo nemá stejné vidění světa.

Bradburyho satira je sžíravá a leckdy až smutná. Ukazuje, že pokrytectví, sobectví a touha po moci jsou člověku vlastní a že obratní pokrytci mají navrch nad těmi slušnějšími a bezbrannými, neboť dokážou uchvátit moc. Román je nelichotivým obrázkem západního akademického establishmentu sedmdesátých let, nicméně zdaleka nejde jen o akademickou půdu. Mohl by se odehrávat kdekoliv.

Malcolm Bradbury

Bořitel dějin

(Přeložila Petra Martínková)

■ Nakladatelství Leda 2016, 336 stran, 288 korun